

## Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

---

### ЦІыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м шыІам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым шыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхри зыщызужэ амалхэр зыхуагъэщхъэпурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу цызрагъэкІуэным, къыщаштэным, щагъэзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

#### 1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуити, я щІыхъымрэ я хуэфащэхэмрэкІэ зэхуэдэу къальхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхащІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

#### 2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу къызыхэкІам, мылъкуу иІэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылътатауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъынэмышІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжыныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щіІэ статусым къыхэкІыу.

#### 3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

#### 4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

#### 5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

#### 6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щыпIи цIыхуу, юридическэ лицоуэ кыщалгытэну.

#### 7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури кэрал хабзэм и пашхэа щызэхуэдэщ икIи кэрал хабзэм кэхъумэныгэхэр зэхэгэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагэщхэпэну хуитц. зэхэгэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсалэм кэмызэгъ, зэхэгэж зыхэлъ IуэхущIафэхэми, апхуэдэ IуэхущIафэм сэт хуэдэуи тегъэгущхуэнми кыщахъумэну.

#### 8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ хабзэ нэхъыщхэм е кэрал хабзэм кырипэс цIыху хуэфашцэхэр зыкытэ IуэхущIафэ кыщыхъукIэ хуитыныгъэ зиIэ хеящIэхэм зыхуигъэзэну, зыкыригъэхъумэну.

#### 9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури лажьэ имыIэу яубыд, ягъэтIыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэщI щыпIэ яху хъунукъым.

#### 10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхуми хуитыныгъэ иIэщ и хуэфашцэхэр, и хуитыныгэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажьэ кыщытралхъэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм щIэмыт, имытелхъэ хеящIэ щхэхуит псэхуитыр захуагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплъыну хуеину.

#### 11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажьэ/щIапхэджагъэ зытралхъэ дэтхэнэ зы цIыхури зиухиижын зыхуэныкыуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищIэгъу нахуэм и кIэхуы, кэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункIэ хейуэ кьалгытэр, мыхеифэ кьраплъыркъым.
2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щыщIэм щыгъуэ кэрал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIапхэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхэу кьащыху зэримыщIам щхэкIэ. Хэти щIапхэджагъэ щыщIам щыгъуэ хуэгъуауа щыта тезырым нэхъыбэ тралхъэ хъунукъым.

#### 12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм щхэусыгъуэншэу зыри кыххэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм кьеIусэ Хэти хуитыныгъэ иIэщ мыпхуэдэ кыххэзэрыхъныгэхэм кэрал хабзэкIэ зыкыщыригъэхъумэну.

#### 13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ дэтхэнэ зы кэралы и щIыналхэм щхэхуиту щызекIуэну, щыпсэну.
2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езы и кэралри хэту дэтхэнэ зы кэралым иIэпхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъэзэжыну.

#### 14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ залымыгъэ/лей кыщрахым и щхэр нэгъуэщI кэрал иригъэзыну, щхэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхэпэну.
2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щIэпхэджагъэхэм е Дунейпсо кэрал зэгухам и мурад, и бзыпхэа кэмызэгъ IуэхущIафэхэм кыххэкI дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхэпэ хъунукъым.

#### 15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зы кэралым и цIыхуу щытыну.
2. Дэтхэнэ зы цIыхур зицIыхуу щыт кэралым щхэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI кэралым и цIыху хъуну иIэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

## 16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цыыхуьми цыыхубэми хуитыныгъэ иІэщ къызыхэкІа лъэпкъым, зи цыихуу щыт къэралым е дину иІыгъым къыхэкІ пэрыуэгъу къыхуэмыуву, хуиту къишэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зээзгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икъурэкІэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжьэ нэхъыщхьэщи, жылэми къэралми къехъумэр.

## 17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхьэгъууэ мылъку зригъэІэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихур щхьэусыгъуэншэу и мылъку пэІэщІэ е лъымыІэсыф пщІы хъунукъым.

## 18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум гупсысэ, зэхашІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэщ. Мы хуитыныгъэм къызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхъэхэр нэрылъагъуу яригъэщІэн, игъээзщІэн хуитыныгъэри.

## 19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр къиІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыихур и гупсысэхэм къыхэкІкІэ зыми къимыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътытауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукІи къэхутэн-къэпщытэн, зыІэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

## 20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ Іэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хъунукъым.

## 21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ занщІэу езым е хуиту къыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къэралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхьэну, хэІэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ и къэралым цыихубэм къыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэну.

3. Хыкумэт Іэщхьэтетныгъэм и лъабжьэр къэралым и цыихубэм и фІэигъуэныгъэрщ. А фІэигъуэныгъэр утыку къохьэр щэху щІыкІэм тет хэхиныгъэ хуит захуэхэу е цыихухэм я фІэигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщІ щІыкІэхэу, зи ныбжь ирикъуа цыиху псоми яхузэІухауэ, я ІэІэтхэми зэхуэдэ гуащІэ яІэуэ, пІалъэ гъэнэхуакІэ къытрагъээзэххэмкІэ.

## 22-нэ пычыгъуэ

Цыихубэ жылагъуэм зэрыщыщым елытауэ дэтхэнэ зы цыихум хуэфащэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащІэкІэ е къэралыгъуэхэм я зэдэІэпыкъуныгъэкІэ икІи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкІэмрэ и амалхэмрэ елытауэ дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ и напэрэ и цыихугъэрэкІэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икІи щІэнхабзэ ІуэхукІэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

## 23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ лэжьэну, и Іуэхур хуиту къыхихыну, зауагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжьэну икІи Іуэхуншагъэм къыщыхъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Іуэху папщІэ зэхуэдэ лэжьапщІэ къратыну.

3. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цІыхум хуэфэщэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псэукІэ амал къезытын зы лэжъапщІэ хуэфІ къыІэрыхъэну.

4. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и фІагъэ папщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшам хыхъэну, хэтыну.

#### 24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зигъэпэсэхуну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лъэжъэгъуэ пІалъэр цІыху хуэфашэ щапхъэм иту къыхуагъэпсыну, пІалъэ гъэнэхуакІэ и лъэжъапщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

#### 25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашэ иІэу псэун папщІэ шхыныгъуэ, фашэ, унэ икІи медицинскэ дэІэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лЫгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхугъуэхэм къыхэкІ амалыншагъэ, тхъэмышцІагъэ къылысыу щытмэ къыщахъумэну, кърагъэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яІэщ хэхауэ къыкІэлъыплъынхэу, къыдэІэпыкъунхэу. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуи зэмышхъэгъусэхэм къалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

#### 26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхур хуитщ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дыдэу къапщтэмэ икІи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщІэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэІэнкІэ амал зимыІуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэІухагъэнуу. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елътэуэ.

2. Гъэсэныгъэр цІыхум и цІыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфІыу гъэпсауэ икІи цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащІ щІыхъыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цІыхухэр хущІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулътэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІныгъэ, зэныбжъэгъугъэ дэлъыну икІи мамырныгъэр къыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лъэжъыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

#### 27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къыгъэщІа щІэныгъэ, жъабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылкъуу, пщІуэ, щІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

#### 28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсалъэм къыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

#### 29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхъ, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылъ-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

## 30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщиІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.

---